

Педагогічна освіта

УДК 378.096:37.011.3-051]:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17779896>

**Центр компетентностей як інноваційний осередок
особистісного та професійного становлення майбутніх педагогів**

Венгловська Олена Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук Київського столичного університету імені

Бориса Грінченка

м. Київ, 04053, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Куземко Леся Валентинівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук Київського столичного університету імені

Бориса Грінченка

м. Київ, 04053, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3070-6322>

Прийнято: 15.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація:** У статті висвітлено роль центрів компетентностей у професійній підготовці майбутніх педагогів. Метою дослідження є вивчення результативності Центру самопізнання та саморозвитку в процесі психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів. Реалізація зазначеної мети здійснювалася за допомогою комплексу **методів

дослідження, з-поміж яких: методи теоретичного аналізу, що сприяли з'ясуванню стану проблеми у педагогічній теорії; емпіричні методи (педагогічне спостереження, опитування, анкетування) дали можливість узагальнити досвід роботи Центру та виокремити дієві практики психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів. У перебігу дослідження висвітлено мету, завдання, досвід функціонування центру компетентностей як інноваційного осередку освітнього середовища закладу вищої освіти. Закцентовано увагу на принципах діяльності центру, формах та методах, що є дієвими під час здійснення психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного становлення майбутніх педагогів. Охарактеризовано напрями функціонування центру: адаптація студентів до умов закладу вищої освіти, пізнання себе, практична підготовка до проходження навчальних педагогічних практик, вдосконалення професійних компетентностей майбутніх фахівців у період освітніх викликів.

Результати. Встановлено, що підготовка майбутніх педагогів за схемою «аудиторія – центр компетентностей – база практики» допомагає здобувачам швидше адаптуватися до освітнього середовища в період невизначеності й оволодіти трудовими функціями вихователя закладу дошкільної освіти та вчителя початкових класів. За результатами проведеного дослідження зроблено **висновки** про те, що практична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів початкових класів до виконання трудових функцій, що здійснюється на базі Центру самопізнання та саморозвитку, відповідає сучасній стратегії підготовки фахівців, дозволяє гнучко підходити до формування спеціальних (предметних, фахових) компетентностей з урахуванням особистих запитів та професійних потреб студентів в умовах травматичного досвіду

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, особистісний і професійний розвиток майбутніх педагогів, період невизначеності, професійна підготовка,

психолого-педагогічний супровід, самопізнання та саморозвиток, центр компетентностей.

Competence center as an innovative hub for personal and professional development of future teachers

Venhlovska Olena Anatoliivna

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of the Department of
Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv
Metropolitan University, Kyiv, 04053, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Kuzemko Lesia Valentynivna

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of the Department of
Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv
Metropolitan University, Kyiv, 04053, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3070-6322>

Abstract: *In this article highlighted role of competence centers in professional training of future teachers. The **objective** of study is to examine the effectiveness of Center for Self-knowledge and Self-Development in the process of psychological and pedagogical support for personal and professional development of future preschool teachers and primary school teachers. This objective was achieved using a set of research **methods**, including: theoretical analysis methods, which helped to clarify state of problem in pedagogical theory; empirical methods (pedagogical observation, surveys, questionnaires) made it possible to generalize experience of Center and identify effective practices of psychological and pedagogical support for personal and professional development of future educators. During this study was highlighted goal,*

objective, and experience of competence center as an innovative hub of educational environment of a higher education institution. Attention focused on principles of the center's activities, forms, and methods that are effective in providing psychological and pedagogical support for personal and professional development of future teachers. Described areas of the center's activities: students adaptation to the conditions of higher education institutions, self-knowledge, practical preparation for teaching practice, and improvement of professional competencies of future specialists in a period of educational challenges.

Results. *Determined, that training of future teachers according to the “auditorium – competence center – practice base” scheme helps students adapt faster to the educational environment in times of uncertainty and master job functions of a preschool teacher and primary school teacher. Based on the results of study, was **concluded** that practical training of future preschool teachers and primary school teachers for the performance of their job functions, which carried out at the basis of Center for Self-knowledge and Self-Development, in the line with current strategy of training specialists, allows a flexible approach to formation of special (subject-specific, professional) competencies taking into account personal requests and professional needs of students in condition of traumatic experiences. Utilize syntactic constructions typical of scientific documents, steering clear of complex grammatical structures. Employ terminology standard in foreign specialized texts, particularly in sociology, economics, etc. Maintain consistency in terminology between the abstract and the main text of the article.*

Keywords: *higher education students, personal and professional development of future teachers, period of uncertainty, professional training, psychological and pedagogical support, self-knowledge and self-development, competence center.*

Постановка проблеми. Реформування різних ланок системи освіти в Україні та освітні виклики, пов’язані з пандемією та військовим станом,

зумовили потребу в підготовці педагогів, здатних вирішувати складні особистісні та професійні задачі. Відтак професійна підготовка фахівців з дошкільної та початкової освіти, спроможних не лише якісно виконувати трудові функції за професійними стандартами «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021) та «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024), а й діяти в умовах невизначеності, потребує оновлення освітнього простору закладу вищої освіти. Саме тому перед професорсько-викладацькими колективами постає нагальна потреба в пошуку дієвих практик, що сприятимуть підготовці фахівців за спеціальностями А2 Дошкільна освіта, А3 Початкова освіта, здатних швидко адаптуватися до нових умов та освітніх викликів. Не менш важливим є розбудова практико-зорієнтованого середовища закладу вищої освіти з урахуванням компетентнісного, діяльнісного, травмо-інформованого, інклюзивного підходів та потреб здобувачів в особистісному та професійному зростанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті нашого дослідження важливо розкрити сутність та дієві практики особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів у період невизначеності. Студіювання наукових джерел з педагогіки та психології дало можливість з'ясувати, що у науковому полі накопичено певну кількість публікацій, тематика яких спрямована на дослідження означеного феномену. Так, Кучерявий О.Г. професійний і особистісний розвиток сучасного педагога досліджує з філософсько-соціологічного та психологічного вимірів. Важливими для розв'язання завдань, що визначені у статті, є виокремлені та обґрунтовані автором принципи особистісного та професійного зростання педагога [1, с. 207-248].

У свою чергу науковці Коновальчук І.М., Шанскова Т.І., Рудницька Н.Ю. наголошують, що в умовах реформування системи освіти та розширення професійного функціоналу педагогів актуальності набуває інноваційна компетентність майбутніх учителів, що, на думку авторів, є основою у

формуванні їхньої здатності та готовності створювати та впроваджувати новації в освітній процес [2, с. 923-936]. Дослідниця Коломієць Н. у статті «Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст» за результатами вивчення різних теоретичних підходів обґрунтовує авторське визначення поняття «особистісно-професійний розвиток педагога» [3, с.72-79].

У колективній монографії «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції» колектив авторів (Іванюк Г.І., Антипін Є.Б., Венгловська О.А., Куземко Л.В., Мельник І.С., Новик І.М.) презентують результати наукових пошуків щодо особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах глобальних невизначених змін [4, с. 10-32, 114-140, 170-193, 408-443]. З огляду на предмет пропонованої розвідки вагомими виявилися праці науковиці Іванюк Г.І., у яких ґрунтовно розкрито особливості психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку студентів педагогічних спеціальностей у рамках впровадження нових освітніх стандартів та подолання негативних травматичних наслідків воєнного часу [5, с. 219-231] та науковців Вовк М.П., Соломахи С.О., Грищенко Ю.В., в яких представлено результати моніторингового дослідження з проблеми психолого-педагогічної і практичної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти України, де обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення практичної підготовки фахівців [6, с.30-57].

У праці Толочко С.В., знаходимо підтвердження необхідності створення відповідних центрів компетентностей в ЗВО з метою особистісного розвитку здобувачів освіти, зокрема для формування психоемоційного інтелекту в умовах трансформації сучасного освітнього середовища. Науковицею запропоновано концептуальні орієнтири для впровадження психоемоційного інтелекту в освітню політику ЗВО, зокрема через інституційну підтримку ментального здоров'я, створення центрів емоційної компетентності та включення відповідних компетентностей до стандартів вищої освіти [7].

У науковій розвідці Красюк Л.В., Макаренко Я.М., Мірошніченко Т.В. акцентовано увагу на необхідності комплексного підходу до формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах трансформації сучасного освітнього середовища, зокрема наголошено на психологічній підтримці здобувачів, адаптації навчальних програм та необхідності розвитку цифрових навичок та етичної відповідальності в процесі професійного становлення [8].

Результати наукового дослідження особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців з дошкільної та початкової освіти висвітлено в низці публікацій колективу науковців (авторів статті в тому числі) Іванюк Г.І., Антипін Є.Б., Венгловська О.А., Куземко Л.В., Савченко Ю.Ю. [9; 10]. У зазначених працях розкрито запити здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей в контексті особистісного та професійного зростання, обґрунтовано експериментальний зміст та технології психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх учителів початкових класів та вихователів ЗДО.

Важливими для реалізації завдань статті є результати досліджень Музики О.О. щодо розвитку професійної самоефективності студентів засобом адаптаційного тренінгу. Авторка статті наголошує, що у перебігу адаптаційного тренінгу в студентів, які навчаються на першому курсі, підвищуються показники самоефективності за виокремленими шкалами, серед яких науковиця виокремлює такі, як: цілі та мотиви, здібності, рефлексія, стійкість до невдач, саморозвиток [11, с. 287].

У контексті пропонованої статті важливими є публікації, в яких дослідниками сфокусовано увагу на формуванні в майбутніх педагогів професійних компетентностей, що є важливими для виконання ними трудових функцій. Так, у статті Теплої О.М., Дубровіної І.В., Силенко Ю.В. «Цифрова компетентність педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої

освіти у світлі сучасних викликів» охарактеризовано складові цифрової компетентності майбутніх педагогів, обґрунтовано її значення для професійної діяльності вчителів [12, с.100-106].

Предметом наукового пошуку колективу авторів (Крисюк Л.В., Макаренко Я.М., Мірошніченко Т.В.) є питання формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів, що відбувається на тлі масштабної військової агресії. Важливими є узагальнення щодо ролі безпечного середовища закладу освіти у формуванні професійної компетентності здобувачів вищої освіти, наданні їм психологічної допомоги. На думку науковців формуванню здатності та готовності майбутніх педагогів діяти в умовах суспільних й освітніх змін, організовувати взаємодію з учнями/-цями, які пережили травматичні події сприятиме адаптація змістово-технологічного забезпечення освітнього процесу з урахуванням досвіду та запитів студентів [13].

Пошук дієвих практик особистісного та професійного становлення майбутніх педагогів у період невизначеності, дозволив виокремити найбільш вагомні наукові розвідки, зокрема щодо реалізації травма-інформованого підходу в освітньому середовищі ЗВО. Так науковиця Котенко О.В., розкрила досвід впровадження травма-інформованого підходу в процес підготовки майбутніх педагогів у час війни та визначила основні напрями реалізації цього підходу [14]. Принципи організації освітнього простору, який заснований на травма-інформованих практиках, розкриваються в праці Головатенко Т.Ю. [15, с.70]. У публікації «Рефлексивний компонент реалізації травма-інформованого підходу до навчання як засіб профілактики розвитку втоми у студентів під час виробничої практики» (Мієр Т.І., Котенко О.В., Паламар Б.І., Бондаренко Г.Л., Паламар С.П., Вишнівська Н.В., Шкуренко О.В.), конкретизовано практичні способи запобігання втоми у студентів під час виробничої практики та доведено ефективність використання рефлексії під час навчання студентів [16, с.112-118].

Аналіз наукових праць і публікацій уможливив уточнення сучасних підходів, які застосовуються в професійній підготовці фахівців із дошкільної та початкової освіти. З'ясовано, що для реалізації майбутніми педагогами власної індивідуальної освітньої траєкторії в закладах вищої освіти створюються умови для набуття ними компетентностей відповідно до професійних стандартів. Разом з тим, в авторитетних працях науковців та практиків дещо менше уваги приділено дієвим практикам розвитку особистісної складової здобувачів освіти, що є обов'язковим компонентом професійного становлення майбутнього педагога в період соціальних потрясінь.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Студіювання наукових праць із проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів у період освітніх викликів та результати власного дослідження щодо психолого-педагогічного супроводу особистісного й професійного становлення фахівців з дошкільної та початкової освіти, дозволили констатувати, що заклади вищої освіти України напрацювали певний практичний досвід у цій царині. Однак, невирішеними залишаються питання створення сприятливого освітнього простору закладу вищої освіти, спрямованого на розвиток у майбутніх педагогів здатностей виконувати професійні функції з урахуванням особистісних психологічних станів та травматичного досвіду в наслідок війни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета пропонованої розвідки полягає у висвітленні досвіду функціонування в закладі вищої освіти центру компетентностей (Центр самопізнання та саморозвитку), як інноваційного осередку особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів з дошкільної та початкової освіти. Реалізація мети здійснюватиметься у перебігу виконання таких завдань:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії.
2. Висвітлити досвід функціонування центру компетентностей у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.

3. Визначити дієві форми роботи, що реалізуються у центрі компетентностей та сприяють особистісному та професійному становленню майбутніх педагогів із дошкільної та початкової освіти, здатних працювати у період невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виконання вихователем закладу дошкільної освіти та вчителем початкових класів трудових функцій під час надзвичайних ситуацій, які виникли у період карантинних обмежень та військового стану, потребують особистісної готовності та здатностей швидко реагувати та приймати рішення. Саме з метою особистісного розвитку в процесі професійного становлення майбутніх педагогів у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка створено центри компетентностей – інноваційні осередки, де майбутні педагоги у перебігу різних видів діяльності оволодівають знаннями, уміннями, навичками, способами діяльності, що дають їм можливість увійти в професію та відчувати себе у ролі вихователя закладу дошкільної освіти, вчителя початкових класів.

У статті презентовано досвід функціонування Центру самопізнання та саморозвитку (далі – Центр), що діє на базі Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Метою діяльності Центру є створення організаційних, психологічних, технологічних умов для самопізнання й особистісно-професійного розвитку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів. З-поміж ключових завдань, що реалізує Центр, варто виокремити такі, як:

- створення умов для адаптації студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до освітнього процесу ЗВО;
- надання здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти психолого-педагогічної підтримки та здійснення супроводу їхнього особистісного та професійного становлення з урахуванням травма-інформованого підходу;

- забезпечення педагогічних, психологічних, технологічних умов для розвитку у майбутніх педагогів здатностей до самопізнання та саморозвитку;
- створення умов для функціонування креативних освітніх осередків задля оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними технологіями навчання;
- допомога здобувачам/здобувачкам вищої освіти у проєктуванні їхньої освітньо-професійної траєкторії.

Зауважимо, що базовими принципами роботи Центру є принципи людиноцентризму, здоров'язбереження, педагогічного партнерства, інноваційності, інклюзивності, відкритості, академічної доброчесності.

Вектори діяльності Центру зосереджено на формуванні в майбутніх педагогів здатностей: пізнавати себе, застосовувати діагностичні інструменти для вивчення особистісних якостей та професійних компетентностей, здійснювати рефлексію, планувати та реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію особистісного та професійного розвитку.

Досягнення вище зазначеної мети здійснюється в перебігу таких організаційних форм роботи, як: тематичні педагогічні майстерки, вебінари, адаптаційні та розвивальні тренінги, рефлексійні зустрічі, студентські рандеву, дослідницькі та міждисциплінарні проєкти тощо. Зауважимо, що врахування впливу травматичних подій на учасників освітнього процесу, які зумовлені військовою агресією російської федерації проти України, та розуміння шляхів його подолання в освітньому середовищі закладу вищої освіти є ключовим аспектом в діяльності Центру. Застосування травма-інформованого підходу в процесі особистісної та професійної підготовки здійснюється через:

- визнання, що пережитий людиною в минулому травматичний досвід може впливати на її здатність до навчання, зокрема на здатність почуватися в безпеці та розвивати довірливі відносини з іншими;

- усвідомлення, що деякі навчальні теми, ситуації можуть спричинити в людей повторне переживання думок, почуттів чи відчуттів, пов'язаних із травматичними подіями в минулому;

- розуміння, що педагоги також можуть мати травматичний досвід або відчувати професійне вигорання, що впливає на їхню здатність надавати підтримку та вести освітній процес.

Психолого-педагогічний супровід студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у Центрі здійснюється впродовж усього періоду їхнього навчання – з першого по четвертий курс. Особливістю професійної підготовки майбутніх педагогів є те, що вона має практико-зорієнтований характер й організовується за схемою «аудиторія – центри компетентностей – бази практик». Такий підхід забезпечує гнучкість в організації освітнього процесу, знижує рівень тривожності здобувачів вищої освіти, що пов'язаний із входженням у професію.

Мета психолого-педагогічного супроводу здобувачів на першому році навчання полягає у створенні сприятливих умов для їхньої адаптації до умов закладу вищої освіти, допомоги у визначенні спільних цінностей академічної групи та формуванні її спільноти, вдосконаленню умінь групової взаємодії.

Зауважимо, що вибір форм психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів здійснюється з урахуванням їхніх особистісних потреб та професійних запитів. З цією метою на початку навчального року за допомогою анкетування, вивчаються особливості мотиву вибору професії, актуалізуються особистісні та професійні цілі здобувачів вищої освіти, добираються засоби для досягнення мети. Проведене дослідження серед студентів першого курсу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка спеціальностей «Дошкільна освіта» й «Початкова освіта» засвідчило, що переважна більшість респондентів (понад 70 %) мають проблеми із прийняттям та усвідомленням викликів, що постають у перебігу фахового

становлення, проєктуванням етапів власного розвитку, застосуванням діагностичного інструментарію для вивчення особистісних якостей і професійних здатностей, інтерпретацією результатів задля продукування нових знань, способів діяльності й використання їх для визначення траєкторії власного особистісного та професійного розвитку.

На базі центру впродовж 10 років функціонує Педагогічна майстерня особистісно-професійного розвитку. Робота тут триває в період із жовтня по травень і реалізується в перебігу трьох змістових модулів: «Пропедевтичний», «Діагностичний», «Проективний». Мета «Пропедевтичного» модуля полягає у формуванні мотивації студентів до самопізнання й саморозвитку, розуміння сутності виокремлених компонентів особистісно-професійного розвитку, потреби в саморусі. Реалізація мети й завдань цього змістового модуля відбувалась у таких формах роботи як: проблемні лекції із залученням науковців Факультету й інших ЗВО («Ціннісний концепт підготовки фахівців із дошкільної та початкової освіти», «Особистісно-професійні цінності у формуванні педагога майбутнього», «Корпоративні цінності академічної групи»); круглі столи та майстерки із залученням старшокурсників та випускників Університету («Цінності та тренди освіти майбутнього»); дискусії та бесіди з питань досягнень і труднощів, які виникали в студентів під час навчання та педагогічних практик.

«Діагностичний» модуль спрямований на формування в майбутніх педагогів умінь визначати рівні сформованості в них компонентів особистісно-професійного розвитку. З цією метою студенти оволодівають уміннями добирати необхідний діагностичний інструментарій, проводити самодіагностику, інтерпретувати результати діагностики, складати картки особистісно-професійного розвитку.

Метою «Проективного» модуля є формування в студентів здатності та готовності до проведення самопрезентації, вибудовування асоціативної мапи з формування компонентів особистісно-професійного розвитку. Ефективними

формами роботи тут є: проєктна діяльність («Дитина в освітньому процесі закладу дошкільної освіти та початкової школи», «Студент-педагог: перша рефлексія»); робота в малих групах, тренінги, коучинги («Формула успіху», «Моя професія – вчитель»), розв’язання проблемних ситуацій («Етапи становлення професіонала», «Подолання викликів на шляху до особистісного і професійного становлення»), ділові, рольові, рефлексійні ігри; підготовка дописів для соціальних мереж щодо самопрезентації «Я – майбутній педагог», написання професійних есе («Мої кроки до професійного успіху») тощо.

Варто зауважити, що дієвість Педагогічної майстерні особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів засвідчують результати, що студенти демонструють під час педагогічних практик, практичних, семінарських, лабораторних занять із навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Робота зі студентами в Центрі розпочинається у перші дні їхнього навчання із проведення адаптаційного тренінгу «Ми – студенти Грінченківці». У його перебігу студентам надається психологічна підтримка у новій соціальній ситуації, вони знайомляться з прийомами ефективного міжособистісного спілкування у системі «студент-студент» і «студент-викладач», пізнають себе та одне одного, вивчають власні внутрішні ресурси, що сприяють успішній адаптації, діляться досвідом подолання труднощів, з якими стикаються у перші дні навчання, розробляють алгоритми ефективного розв’язання проблем.

Формуванню у студентів першого курсу умінь та навичок пізнавати себе та інших, аналізувати власні досягнення, презентувати себе сприяють дослідницькі міждисциплінарні проєкти «Пізнаю себе», «Я в очах іншого», «Портрет першокурсника», «Вершини долають невтомні», «Професіограма майбутнього педагога» та ін. У перебігу виконання зазначених проєктів майбутні вихователі закладів дошкільної освіти та вчителі початкових класів під час вивчення освітніх компонентів «Я – Студент», «Людинознавство», «Педагогіка»,

«Психологія» за допомогою діагностичних методик вивчають власні сильні та слабкі сторони, аналізують свої можливості, вчать добирати ресурси для досягнення близьких і далеких особистісних та професійних цілей.

Навчальним планом підготовки педагогів за спеціальністю А2 Дошкільна освіта, А3 Початкова освіта передбачено проходження студентами першого курсу навчальної педагогічної практики. Аби підготувати студентів до виконання завдань, що передбачені програмою практики та знизити рівень тривожності перед початком нового для них виду діяльності, на базі Центру проводяться педагогічні майстерки «Перші кроки у професії». У перебігу яких здобувачі вищої освіти набувають необхідних умінь, що сприяють їхній адаптації до освітнього процесу закладу дошкільної освіти/початкової школи, налагодженню комунікації з різними його учасниками, відпрацьовують навички та оволодівають способами діяльності, що є важливими для виконання завдань.

Центр самопізнання та саморозвитку є важливим осередком, на базі якого студенти отримують психолого-педагогічну підтримку. З цією метою проводяться індивідуальні бесіди та тематичні тренінги, де майбутні педагоги поглиблюють знання про поняття самодіагностики, її значення у професійному поступі педагога; набувають умінь обирати ресурси для самопізнання та визначати рівень сформованості професійних компетентностей; планують кроки для формування тих компетентностей, що необхідні педагогу для організації освітнього процесу в закладах освіти та вирішенні різновекторних задач.

На другому році навчання психолого-педагогічний супровід майбутніх педагогів спрямований на адаптацію їх до часткового виконання трудових функцій вихователя закладу дошкільної освіти/вчителя початкових класів. Задля цього на базі Центру проводяться тренінги особистісно-професійного розвитку, професійної самоефективності, педагогічні майстерки, рефлексійні зустрічі («Пізнаємо себе у професії», «Кар'єрний компас студента-практиканта: як досягти успіху», «Професійно-педагогічний TED-TALKS»). У перебігу

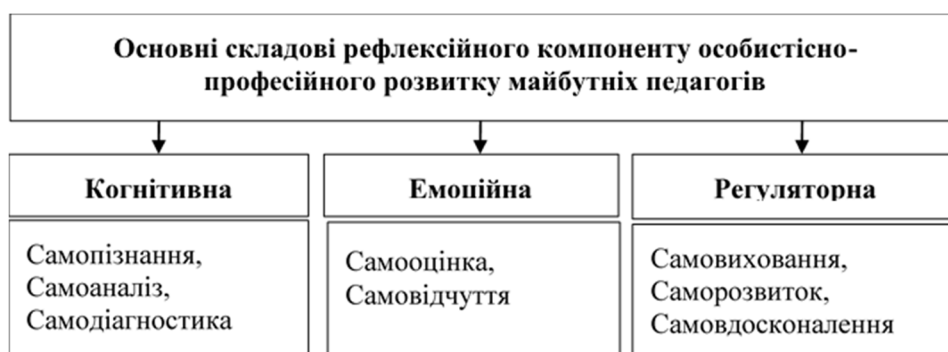
зазначених активностей здобувачі вищої освіти набувають досвіду проведення самооцінювання сформованості ціннісно особистісних пріоритетів, наскрізних, пошуково-дослідницьких та рефлексійних умінь, визначають цілі, мотиви професійної діяльності, вдосконалюють здібності, що є важливими для професії педагога.

Наголосимо на тому, що процес розвитку рефлексії в майбутніх педагогів – це синтез професійного та особистісного самопізнання, самовизначення й саморозвитку. До структури рефлексійного компетентну особистісно-професійного розвитку фахівців із дошкільної та початкової освіти відносимо: здатність до аналізу власних дій, самоаналізу власної професійної діяльності; усвідомлення й наявності перспективи особистості (уявлення свого образу «Я» й образу «Я-професіонал» у минулому, теперішньому, майбутньому); наявність аналітичних здібностей, а також таких характеристик особистості, як: відповідальність, цілеспрямованість, дисциплінованість, самостійність, організованість; готовність до самопізнання, саморозвитку, як особистісного, так і професійного.

Нами визначено, що рефлексійний компонент охоплює три складові особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів, а саме: когнітивну, емоційну та регуляторну (рис. 1).

Рисунок 1

Складові рефлексійного компоненту особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів

Джерело: власна розробка авторів

На третьому році навчання психолого-педагогічний супровід особистісного та професійного розвитку спрямований на вдосконалення здатностей майбутніх педагогів добирати діагностичний інструментарій для вивчення власних професійних потреб, проведення спостережень та вивчення особливостей розвитку дитини дошкільного та молодшого шкільного віку, здійснення рефлексії сформованості компетентностей, розроблення дорожніх карт особистісного та професійного розвитку, календарів професійного самопректування. З цією метою студенти спеціальностей А2 Дошкільна освіта, А3 Початкова освіта залучаються до виконання дослідницьких проєктів «Особистісно-професійний трекер успішного студента», «Від самопізнання – до професійного самопроєктування».

На четвертому році навчання майбутні педагоги залучаються до проведення на базі Центру досліджень, майстер-класів, педагогічних майстерок для студентів першого та другого року навчання, розробляють для цієї категорії здобувачів вищої освіти інформаційні дайджести, буклети, презентаційні матеріали, де діляться власним досвідом про те, як досягти успіху, як долати труднощі та страхи під час взаємодії з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, реалізують спільні проєкти («Мистецтво вчитися разом»).

На базі Центру функціонують інформаційний Веб-сайт, та сторінка в соціальній мережі Фейсбук, де розміщуються оголошення про події (тренінги, майстер-класи, воркшопи, міждисциплінарні проєкти), публікації з описом їх проведення, он-лайн опитування та оф-лайн консультації. Також, у зазначених електронних ресурсах, здобувачі спеціальностей «Дошкільна освіта» й «Початкова освіта» вчать робити дописи та публікації. Цей вид діяльності формує в них уміння опрацьовувати інформацію, виділяти головне, стисло та коректно її оприлюднювати, що сприяє розвитку критичного мислення, медіа культури, дослідницьких умінь, здатності до рефлексії.

Варто зазначити, що Центр самопізнання та саморозвитку виконує функцію дослідницького майданчика. На його базі викладачі кафедри освітології та психолого-педагогічних наук (Іванюк Г.І., Венгловська О.А., Музика О.О., Куземко Л.В., Антипін Є.Б., Савченко Ю.Ю.) впроваджують Програму психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів, що розроблена у контексті реалізації наукової теми кафедри «Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах реалізації нових освітніх стандартів» (керівник наукової теми – Г. І. Іванюк, доктор педагогічних наук, професор). Змістово-технологічне забезпечення зазначеної програми спрямоване на формування у майбутніх педагогів спеціальних (предметних, фахових) компетентностей, що необхідні їм для виконання трудових функцій. З цією метою здобувачі вищої освіти за допомогою тренінгових, проєктних, цифрових, ігрових форм визначають ціннісно особистісні пріоритети, що є значущими для педагогів, розвивають чи/або вдосконалюють власні наскрізні, пошуково-дослідницькі, рефлексійні уміння, проєктують дорожню карту особистісно-професійного становлення.

Відстеження динаміки особистісно-професійного зростання студентів відбувається під час спостережень та опитувань здобувачів вищої освіти, що здійснюються за допомогою анкет. Узагальнення відповідей респондентів дає підстави констатувати, що майбутні педагоги відзначають позитивний вплив Центру на їхній особистісний та професійний розвиток. Так, у відповідях зазначалося про те, що систематична робота в Центрі сприяла формуванню умінь пізнавати себе, опиратися на власні сильні сторони та визначати коло питань, над якими варто попрацювати, аби досягти бажаного результату. З-поміж форм роботи, які повною мірою відповідали запитам майбутніх педагогів були названі такі, як: ведення портфоліо особистісно-професійного зростання, проєктна

діяльність, рольові та ділові ігри, моделювання ситуацій професійного спрямування, рефлексійні зустрічі та ін.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище можемо зробити висновки про те, що питання особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів з дошкільної та початкової освіти є предметом наукових пошуків сучасних науковців, які розглядають його крізь призму формування готовності до виконання трудових функцій, що визначені у професійних стандартах. Значущим у цьому контексті є наявність у закладі вищої освіти центрів компетентностей - інноваційних осередків, де майбутні фахівці набувають/вдосконалюють необхідні компетентності у відповідності до власної індивідуальної освітньо-професійної траєкторії. Практична спрямованість таких центрів забезпечує формування готовності студентів виконувати трудові функції в умовах суспільних та освітніх трансформацій, гнучко підходити до організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти, початкових школах, вибудовувати взаємодію з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку на засадах дитиноцентризму, педагогіки партнерства, застосовувати у практичній діяльності інноваційні форми та методи.

Предметом подальших наукових розвідок можуть бути питання щодо місії центрів компетентностей у подоланні освітніх втрат у підготовці майбутніх педагогів з дошкільної та початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Кучерявий О.Г. Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 279 с.
2. Коновальчук І.М., Шанскова Т.І., Рудницька Н.Ю. Формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 19. С. 923–936. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)-923-936](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-923-936)

3. Коломієць Н. Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 72-79. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2021/4/11.pdf (дата звернення: 11.11.2025).
4. Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції : монографія / за наук.ред. канд.пед.наук С.П. Паламар. Київ : Київ.ун-т ім. Б.Грінченка, 2023. 540 с.
5. Іванюк Г.І. Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах освітніх змін. *Перспективи та інновації науки*. 2023. Вип. 9(27). С. 219-231.
6. Вовк М.П., Соломаха С.О., Грищенко Ю.В. Психолого-педагогічна і практична підготовка сучасного вчителя: результати моніторингового дослідження. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2022. Вип. 26. С. 30-57.
7. Толочко С.В. Формування психоемоційного інтелекту здобувачів освіти в умовах трансформації сучасного освітнього середовища. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15727447>
8. Красюк Л.В., Макаренко Я.М., Мірошніченко Т.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів на тлі масштабної військової агресії. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №7. <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.06.29.05>
9. Іванюк Г.І., Антипін Є.Б., Венгловська О.А., Куземко Л.В., Савченко Ю.Ю. Змістове та технологічне забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутніх учителів. *Вісник науки та освіти*. 2023. Вип. 5(11). С. 518-539. ISSN 2786-6165.
10. Ivaniuk H., Antypin Y., Venhlovskaya O., Kuzemko L., Savchenko Y. Practices of psychological and pedagogical support of future teachers' personal and

professional development in the conditions of distance learning. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12(67). pp. 250-264. ISSN 2322-6307.

11. Музика О. О. Адаптаційний тренінг як засіб розвитку самоєфективності студентів. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 284-288.

12. Тепла О.М., Дубровіна І.В., Силенко Ю.В. Цифрова компетентність педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти у світлі сучасних викликів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія «Педагогічні науки». 2023. Вип. 53. С. 100-106.

13. Красюк Л.В., Макаренко Я.М., Мірошніченко Т.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів на тлі масштабної військової агресії. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №7. <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.06.29.05>

14. Котенко О.В. Як вища освіта в Україні може підтримати студентів у часи війни: досвід травма-інформованого підходу. URL: <https://nus.org.ua/2025/03/06/yak-vyshha-osvita-v-ukrayini-mozhe-pidtrymaty-studentiv-u-chasy-vijny-dosvid-travma-informovanogo-pidhodu/> (дата звернення 14.10.2025)].

15. Головатенко Т. Освітологічний вимір концепту «травма-інформований підхід» у системі професійної підготовки вчителів початкових класів. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 8(26). С. 65–77. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-65-77](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-65-77) (дата звернення: 12.04.2025).

16. Miyer, Tetiana I. and Kotenko, Olga V. and Palamar, Borys I. and Palamar, Svitlana P. and Bondarenko, Hennadii L. and Vyshnivska, Nataliia V. and Shkurenko, Oleksandra V. (2025) The reflective component of implementing a trauma informed approach to learning as a preventive tool against the development of fatigue in students during field practicum *Clinical and Preventive Medicine*, 43 (5). pp. 112-118. ISSN 2616-4868